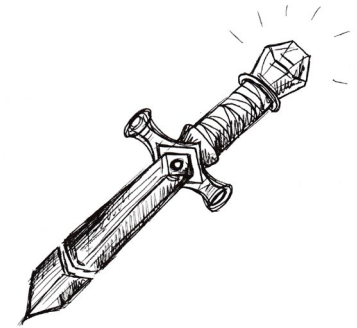

Kgang ya Batlhabani ba ARMA

Ka Levasen Reddy

Bogologolo tala, kwa nageng nngwe e e kgakala kwa bogosing jwa Dipalopalo go ne go na le ditlhophla tse pedi tsa batlhabani tse di neng di itsege ka bokgoni jwa tsone jo bo gakgamatsang jwa go kaya mekgwa ya tsone e e raraaneng ya go lwa. Dikgoro tseno di ne di filwe mpho ya go bonela dilo kwa pele kana bokgoni jwa go bonela isagwe pele. Ka ntlha ya mpho eo, batho ba le bantsi mo nageng eo ba ne ba eletsa go nna karolo ya merafe eo. Maina a dikgoro tse pedi tse, e ne e le AR le MA. Kgoro ya AR le MA e ne e le yone e e neng e sireletsa bogosi jwa Dipalopalo. Bogosi jwa Dipalopalo e ne e le bongwe jwa magosi a a gakgamatsang thata mo lefatsheng, ka khumo ya bone e ne e theilwe mo kitsong ya yone le mo go e sekasekeng.

Dikgoro tse di ne di na le dithulaganyo tse dintsi tse batho ba neng ba tshwanetse go di dira gore ba amogelwe. Mo kgorong ya ga MA, batho ba ne ba tshwanelwa ke go dira teko ya gore a kamano ya bone e nonofile. Gantsi, batho ba ne ba na le dikamano tse di fetang e le nngwe mme ba ne ba patelesega go lekanyetsa dikamano tsa bone gore e nne tse di feletseng le tsa boammaaruri. Kgoro ya AR e ne e dira teko ya go nna e eme. Teko eno e ne e raya gore motho o ne a tshwanetse go supa gore o a ikanyega le gore o ikanya kgoro e, o ne a tshwanetse go bontsha gore e ka kgona go dira dilo kwa ntle ga go ikaega ka ope. Ka ntlha ya ka moo diteko tseno di neng di le bokete ka teng, batho ba dikgoro tse e ne e le ba maemo a a kwa godimo mo nageng mme ba ne ba tsewa e le ba ba botlhokwa thata le ba ba nonofileng thata mo bogosing.

Fa dingwaga di ntse di feta, ditlhopha tsa AR le MA di ne tsa nna maatla go gaisa, e leng se se neng se raya gore di ne di na le baba ba le bantsi. Mmaba yo o neng a ba tshosetsa thata e ne e le wa kgoro ya ARMA e e sa emeng. Setlhopha seno se ne se na le batho ba ba neng ba latlhlilwe ke ditlhopha tsa AR le MA, ba ba neng ba batla go ba nyeletsa. Setlhopha sa ARMA se se neng se sa laolege se ne se ikaeletse go tliša tlhakatlhakano mo bogosing ka go senya batlhabani ba AR le MA le go ba fetola batho ba ba neng ba sa tlhole ba kgona go fetofetoga kgotsa go sa laolege. Fa setlhopha sa ARMA se ne se ka atlega, bogosi bo ne bo tla latlhegelwa ke batlhabani ba jone. Mme ba ne ba tla tlhaselwa ke magosi a a bapileng le bone le batlhasedi ba ba neng ba batla go gapa bogosi jo bo sa tlwaelegang jwa Dipalopalo.

Batlhabani ba bagolo ba AR le MA ba ne ba phuthega botlhe mo holong e kgolo ya segosi go tla go loga leano le go bona tharabololo ya go lwantsha le go fedisa matshosetsi a a neng a ntse a oketsega a setlhopha sa ARMA se se sa tlhomamang gonne ba ne ba itse ka fa setlhopha sa ARMA se neng se le maatla ka teng. Ba ne ba fetsa dibeke ba akanya gore ba ka lwantsha setlhopha se jang. Ba ne ba tla ka dikakanyo tse dintsi, mme kwa bofelong, go ne go se na sepe se se neng sa diragala. Ka nako ya fa go ne go lebega go sena tsholofelo epe, kgosi ka boyone, ka botlhale jotlhe jwa gagwe, o ne a tla ka tharabololo e e neng e ka boloka bogosi. Tharabololo e ne ya bidiwa go farologanya.

Gore go tle go nne le tharabololo eno, ditlhopha tseno tse pedi, e leng AR le MA, di ne tsa tshwanelwa ke go kopana mme di bope dibopiwa tse dikgolo tse pedi tse di bidiwang ARIMA. Motlhabani yo o tlhophilweng go tswa mo lotsong lwa AR o ne a tla bidiwa motlhabani wa ARIMA (1,1,0) kgotsa motlhabani wa ARI.

Ka fa letlhakoreng le lengwe, motlhabani yo o tlhophilweng go tswa mo lotsong lwa MA o ne a tla bidiwa motlhabani wa ARIMA (0,1,1) kgotsa motlhabani wa IMA. Dibopiwa tse pedi tseno e ne e tla nna dibopiwa tse di maatla go gaisa tsotlhe mo bogosing mme di ne di tla nna le maatla a go nyeletsa setlhopha sa ARMA se se sa tlhomamang, jaaka masole a ARI le a IMA a ne a ka kgona go lwantsha maatla a boferefere a setlhopha sa ARMA.

Gore ba nne batlhabani ba ARI le ba IMA, ba ne ba tshwanelwa ke go feta mo tekong e e bokete le e e gagametseng thata: go farologanya. Tiragalo eno e ne e tlhoka gore megopolo ya bone e kgaoganngwe le go agiwa sešwa, mme go ne go atlega fela batlhabani ba ba nonofileng thata.

Letsatsi le ne le fitlhile la gore batlhabani ba AR le MA ba kopane mme ba bope dibopiwa tseno tse dikgolo gonne ba ne ba ka se kgone go dira jalo ba sa thusane. E re ka go ne go setse go le thari pele ga setlhopha sa ARMA se se sa direng sepe se ka tlhasela, go ne go le botlhokwa thata gore teko eno e dirwe mo go lone letsatsi leo. Ka kaelo ya kgosi, go ne ga simololwa tiro e e boima. Teko eo e ne ya dira gore lefatshe le rorome mme dikago tse di neng di ba dikologile, di we.

Fa lerole le sena go kokobela, go ne ga tlhaga dibopiwa tse pedi tse di maatla go gaisa tsotlhe: batlhabani ba ARI le ba IMA. Ponatshegelo eno e ne ya dira gore ditlhopha tsa merafe le tsa bogosi di nne le tsholofelo, di nne pelokgale le go ikutlwa di imologile, mme ka yone nako eo kgosi e ne ya lemoga gore e ka kgona go fenya ntwana eno.

Batlhabani bano ba babedi ba ne ba eme ka kwa ntle ga dipota tsa bogosi fa ba ntse ba lebile setlhopha sa masole a a sa tlhomamang sa ARMA se tla ka palo e kgolo le ka maatla a magolo. Batlhabani ba ARI le ba IMA ba ne ba lebega ba sa tshwenyege. Setlhopha se se sa emeng se ne sa simolola tlhaselo ya sone ya ntlha ka bogolo jo bo fetang jo motho ope a neng a ka bo akanya, mme fa masole a bone a ne a tlhasela motlhabani wa ARI le wa IMA, ba ne ba kopana le modumo o mogolo. Fa maemo a sena go tokafala, go ne go setse fela batlhabani ba ARI le ba IMA ba eme ba sa amiwe ke tshenyo e e neng e sa tswa go direga. Setlhopha sa ARMA se se sa direng sepe se ne sa tshoga thata mme se ne se sa kgone go tlhaloganya se se diragetseng. Ka ntlha ya poifo, ba ne ba boela morago ka bonako fela fa tlhaselo ya bone ya ntlha e sena go fela, mme bogosi bo ne jwa bolokwa.

Ka ntlha ya botlhale jwa kgosi, setlhopha se se neng se seyo sa ARMA se ne sa fenngwa, mme bogosi bo ne jwa bolokwa. Bogosi bo ne jwa tswelwa mosola ke tlhaselo eo ka gonne jaanong ba ne ba na le dibopiwa tse pedi tse di maatla (ARI le motlhabani wa IMA) ba ba neng ba lebile bogosi le go bo sireletsa kgatlanong le matshosetsi a mo isagweng le batlhasedi.